

KAYISI

Kayısının Sistematığı

Takım : Rosales
Familya : Rosaceae
Alt Familya: Prunoideae
Cins : *Prunus*
Tür : *P. armeniaca* L.
P. mume Sieb.
P. dasycarpa Ehrh.

Kayısının Pomolojik Bakımdan Sınıflandırılması

1. Küçük meyveli kayısılar (var. minor)
2. Büyük meyveli ve acı çekirdekli kayısılar (var. communis)
3. Büyük meyveli ve tatlı çekirdekli kayısılar (var. dulcis)
4. Şeftali kayısıları (var. persicoides)

Olgunlaşma Zamanlarına göre;

İlk turfandalar
Turfandalar
Geç olgunlaşanlar
Son turfandalar

Değerlendirme Şekillerine Göre;

Sofralık
Kurutmalık
Sanayilik (Meyve Suyu vb.)

Morfolojik Özellikleri

Habitüs: Çeşitlere göre çok dik, dik yayvan, yayvan ya da çok yayvandır (5-10 m yükseklik ve genişlik)

Dallar: Genç dallar yeşilimtrak koyu kırmızı renktedir. Bir yaşlı dallar elastikidir. Kayısıdaki dal yapıları obur dallar, odun dalları, karışık meyve dalları, mayıs buketleri, 5-10 cm uzunlukta meyve dallarıdır. Meyve dallarında boğumlarda çiçek ve odun gözleri birlikte ya da sadece meyve gözleri ikili üçlü olarak bir arada veya tek tek bulunabilirler, ancak dalların uç kısımları odun gözü ile sonlanır.

Tomurcuk: Saf tomurcuk yapısındadır. Çiçek ve odun tomurcukları olarak ayrılır. Odun tomurcuklarından yaprak ve sürgünler, çiçek tomurcuklarından tek tek çiçekler oluşur. Çiçek tomurcukları uzun tek yıllık sürgünlerde, mayıs buketlerinde ya da meyve dalcıklarında oluşabilir.

Yapraklar: Kalp şeklinde, parlak yeşil, kenarlar ince dişli, tüysüz, sapları uzun ve sapın yaprak ayasına birleştiği kısımda 1-4 adet siğil bulunmaktadır.

Kök: Kazık köklüdür. Kökler 2 m ve daha aşağılara inebilir.

Çiçekler: Çiçekler erselik yapıda, 5 çanak, 5 taç yaprak, 20-35 erkek organ ve 1 dişi organdan oluşmakta. Bazı yıllarda tomurcukların ayırım periyotlarında yüksek sıcaklıklar çift dişi organ oluşumunu arttırmaktadır ve bazı çeşitlerde de genetik eğilim nedeniyle çift dişi organ oluşumu görülebilmektedir. Taç yapraklar beyazdan pembe-koyu pembeye kadar değişen renklerde olabilmektedir.

Meyve: Botanik bakımdan sert çekirdekli meyvedir. Meyve ovaryumdan geliştiği için gerçek bir meyvedir. Kabuk düzgün yapıda, yeşil-sarı, açık krem, krem, sarı ya da turuncu renkte olabilmektedir. Bazı çeşitlerde ve iklim koşullarında meyve kırmızı yanaklıdır. Çekirdeğin meyveye bağlılık durumuna göre meyveler yarma ya da yarım yarmadır. Kabuk tüysüzdür.

Çekirdek: Tatlı veya acı, badem şeklinde, az pürüzlüdür.

Döllenme Biyolojisi

- Haploid kromozom sayısı $n=8$ 'dir.
- Genel olarak kendine verimlidir.
- Bununla birlikte Tokaloğlu (İzmir), Şam ve Perfection gibi kendine verimsiz çeşitler bulunmaktadır.
- Hacıhaliloğlu, Çataloğlu, Hasanbey, Kabaası ve Soğancı gibi önemli kurutmalık kayısı çeşitlerinde kendi çiçek tozları ile tozlandığında meyve tutumunun düştüğü görülmüştür.
- Kendine verimsiz çeşitlerle bahçe tesisinde çeşit karışımına gidilmelidir.
- Kayıılarda çeşitler arasında uyumsuzluk saptanmamıştır.
- Kayıılarda beslenme fizyolojisinden kaynaklanan çiçek tozu kısırlıkları bulunmaktadır. Bu durumda çiçek tozlarının çimlenme gücü %20 ve daha altındadır. Beslenme durumunun düzeltilmesi ile bu durum ortadan kalkmaktadır.
- Özellikle aşırı sıcak ve kuraklık koşullarında çiçeklerde abortif dişi organ oluşumu (dişi organın yumurtalığı çok küçük kalmış ve dişicik borusu hemen hiç oluşmamıştır) artmaktadır. Bu duruma bazı çeşitlerin genetik olarak eğilimi bulunmaktadır. Örneğin Tokaloğlu (İzmir) çeşidi.
- Çiçek tozu kısırlıkları ve abortif dişi organ oluşumları verimi doğrudan etkilemektedir. Düzenli gübreleme ve sulama programları ile bu sorunlar çözülebilmektedir.
- Kayısı bal arıları başta olmak üzere böceklerle tozlanmaktadır. Tozlanma sırasında bahçelerde arı bulunmalıdır.

- Çiçeklenme sırasındaki sürekli yağışlar meyve tutumunu azaltmakta ve *Sclerotinia laxa* (monilya) etmeninin yoğun olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır.